

The article analyzes features of inter-party struggle in the United States and its manifestation during 2016 presidential elections. Special attention in this article is paid to history of origin, formation and development of American bipartisanship. Unwritten principles of bipartisanship according to V. Sogrin were also considered in this article. Current conditions and features of inter-party struggle, their ideologization in the twentieth century and consequences of polarization in society were described. We also considered eight groups that now exist in American society, their basic values and involvement in political process.

Стаття надійшла до редколегії 18.08.2016

УДК 329.1/6:321.011.5(477)

Кройтор А. В., Ну«ОЮА»

ПРОБЛЕМИ ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ ВНУТРІШНЬОПАРТІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ В УКРАЇНІ

У статті розглядається актуальне питання політичної науки – дослідження причин труднощів у процесі демократизації внутрішньопартійної взаємодії в Україні. Проаналізовано специфіку внутрішньопартійної взаємодії у сучасному політичному процесі в Україні. Визначено, що внутрішньопартійні відносини виступають важливим чинником демократизації політичної системи.

У сучасному політичному процесі зростає роль політичних партій, але політикам та представникам громадянського суспільства потрібен певний час для трансформацій партій у ефективний механізм взаємодії влади та громадян.

Внутрішньопартійна взаємодія між лідерами, партійною елітою, рядовими членами партії та її прихильниками відіграє важливу роль в успішному переході до демократії. Очевидно, що якщо не буде демократії у внутрішньопартійній взаємодії, то після отримання державної влади партії будуть відтворювати авторитарний стиль управління на більш високому – державному рівні.

Актуальність теми даної статті зумовлена тим, що становлення демократії в державі ускладнюється відсутністю демократичних правил гри у внутрішньопартійній взаємодії. Політичні партії,

(правлячі чи опозиційні), якщо вони справді прагнуть становлення демократичного устрою у державі, зобов'язані підтримувати та захищати демократичні ідності та права людини передусім у поштичних партіях та внутрішньопартійній взаємодії.

Важливу роль у вивченні внутрішньопартійних відносин відіграють праці М. Дюверже, Дж. Міль, Р. Міхельс, М. Вебер, Ж. Блондель, А. Лейпхард, В. фон Тізенгаузен, Ф. Анкерсміт, Дж. Сарторі, О. Лафонтен, С. Гантінгтон, Ф. Закарія, Д. Растоу, О. Соловьев, М. Ільїн, М. Маяцкій, Ф. Шміттер та ін. Серед представників української політичної науки ґрунтовні роботи, присвячені внутрішньопартійним відносинам та впливу партій на процес демократизації належать таким авторам, як В. Бебик, М. Головатий, Б. Гагалюк, В. Денисенко, С. Конончук, Л. Кормич, Ю. Левенеш, Дж. Мейс, І. Павленко, Ю. Романюк, Ф. Рудич, С. Рябов, Ю. Шайгородський, Ю. Шведа, Ю. Якименко, О. Ярош та ін.

Метою статті є визначення на підставі аналізу внутрішньопартійної діяльності та статутів політичних партій в Україні основних причин гальмування процесу демократизації внутрішньопартійної взаємодії.

Демократія у внутрішньопартійній діяльності ґрунтується на приттніпі залученості членів партії до процесу прийняття партійних рішень з урахуванням політичної мети діяльності партії та партійної ідеології.

До характерних ознак демократії у внутрішньопартійній взаємодії відносяться свобода висловлювань членів партії, залучення членів партії до політичної активності у виборчий та міжвиборчий періоди, тендерна рівність, терпимість та толерантність у внутрішньопартійних відносинах, визначена процедура прийняття рішень, підзвітність лідерів та ін.

Реалізація демократичних приттципів передбачає гласність та прозорість на всіх етапах процесу прийняття рішень, що може вступати у протиріччя з необхідністю публічної демонстрації партійної єдності, до якої прагне кожна партія. Тому у партійній діяльності поєднуються принципи гласності та дискусій щодо політичного рішення та визначена процедура його прийняття та ухвалення партійним керівництвом.

Демократазація внутрішньопартійних відносин неможлива без дієвих механізмів контролю з боку громадськості, рядових членів партії, мас-медіа за керівництвом партій. У демократичних партіях

це забезпечується наявністю потужних партійних організацій (осередків) на місцях, розгалуженою мережею партійного представництва в усіх виборчих округах. На всіх рівнях - від громади, району, області до столичного центрального апарату - загальні збори й зібрання членів партії, делегатів мають дбати про те, щоб голови владних структур відповідних рівнів могли спиратися на мандат, виданий їм демократичним шляхом.

Кожна партія сама обирає механізм залучення рядових членів партії до прийняття важливих рішень та до контролю над діяльністю апарату партії. Наприклад, у соціал-демократичній партії Німеччини було встановлено так звану «жіночу квоту», коли до 50 % усіх партійних посад і мандатів віддається жінкам [7, с. 64]. В Україні подібні статутні положення передбаченні в Об'єднанні «Самопоміч», що встановлюють квоту в «30 %».

Дослідження проблем внутрішньопартійної демократії належить до одного із головних напрямків політичного аналізу діяльності політичних партій. Фундамент наукових досліджень з питань внутрішньопартійної демократії становить відомий залізний «закон олігархії» Р. Міхельса, який започаткував дослідження взаємодії між партійною олігархією та масами [5].

Попри величезну кількість даних порівняльного аналізу внутрішньопартійної структури, у дослідженнях політичних партій немає єдності щодо чітких критеріїв оцінок демократичності та її необхідного мінімуму для того, щоб партія не втратила динаміку розвитку та не перетворилась на звичайний дискусійний майданчик.

У межах досліджень партійної моделі, що ґрунтується на теорії публічного вибору та економічному підході до аналізу політичної діяльності, широка та постійна участь членів партії у внутрішній партійній політиці та при рекрутуванні кадрів розглядається як порушення функції (дисфункція), тому що для цього треба виділяти відповідні ресурси, які можна спрямувати на міжпартійну боротьбу. До того ж політична активність обмежує свободу дії партійного керівництва й знижує ефективність та гнучкість партійної організації, спрямованих на досягнення головної мети - отримання максимальної кількості голосів виборців. Оіггимальне використання шансів на перемогу на виборах вимагає ефективного застосування наявних ресурсів (час, люди, гроші та ін.), а цього найкраще можна досягти шляхом централізації влади та зосеред-

ження повноважень щодо прийняття рішень у руках партійного керівництва, орієнтованого на виборців. У такий спосіб може бути досягнуто формування внутрішньопартійного волевиявлення згори донизу.

Якщо виходити з моделі демократії, спрямованої на задоволення потреби в забезпеченні існування та працездатності політичної системи, то перспектива, орієнтована на всю систему, дає ігноруваний масштаб оцінки формування внутрішньопартійного волевиявлення. Організаційну модель політичних партій, що відповідають цьому поглядові, становить репрезентативне, відкрите, відповідальне, плюралістичне та узаконене на виборах панувannya еліти всередині партії. Подібна концепція внутрішньопартійної демократії базується на постулаті, що «структура партій може бути лише репрезентативною», а також на принципі внутрішньопартійної конкуренції еліти [6].

У межах демократичної моделі, яка орієнтується на потребу в легітимності, внутрішньопартійна демократія здійснюється завдяки необмеженій участі членів партії у процесах формування внутрішньопартійної політики. В основу цієї концепції покладено модель формування внутрішньопартійного волевиявлення знизу вгору, яка чітко орієнтована на думку рядових партійців. Відповідно до цієї концепції, політична участь не обмежується простою «участью в організаційних справах», а означає «участь у прийнятті рішень», тобто реальну участь у прийнятті обов'язкових внутріпартійних рішень на будь-якому рівні організації [3, 5].

Ця концепція нерозривно пов'язана з впровадженням імперативного мандату для депутатів усіх рівнів.

Загалом для оцінки стану внутрішньопартійної демократії використовуються наступні критерії: участь членів партії у роботі всередині партії, участь членів партії у виробленні політичного курсу, участь членів партії у доборі кадрів та висуванні кандидатів на виборні посади.

Під внутрішнім устроєм партії розуміють організацію процесів формування внутрішньопартійного курсу та прийняття політичних рішень. У своїй діяльності політичні партії повинні дотримуватись норм діючого законодавства. Вони, як правило, вільно визначають питання стосовно своєї організаційної будови за винятком окремих положень, що відповідно до законодавства належать до сфери правового регулювання.

Конституція України надає право громадянам на свободу об'єднання в політичні партії та громадські організації для здійснення і захисту своїх прав і свобод та задоволення політичних, економічних, соціальних, культурних та інших інтересів [2].

Закон України «Про політичні партії в Україні» висуває такі вимоги до партії, як всеукраїнський статус, фіксоване членство, добровільність діяльності, обов'язкове оформлення організації з центральними керівними органами та місцевими осередками, програмою та статутом, назвою та символікою та реєстрація її в Міністерстві юстиції України [1].

Проте вітчизняне законодавство не вимагає від політичних партій виборності та колегіальності роботи керівних органів, дотримання територіального принципу організації структур партії, періодичне проведення з'їздів та не визначає максимальні терміни повноважень керівних органів партії та її регіональних відділень.

Визначаючи правила політичної гри держава законодавчо регулює питання, що стосуються як функціонування так і організаційної побудови партії. Висуває чітко визначені вимоги щодо структури, чисельності, територіального масштабу, діяльності у виборчий період тощо.

Партійний статут фіксує форми організації, методи партійної роботи та принципи внутрішньопартійної взаємодії. Процеси формування ієрархії всередині партії, структура вертикальної та горизонтальної взаємодії знаходять своє закріплення у нормах статуту політичної партії.

Так, у статуті визначаються повноваження з'їзду партії. Якщо розглядати партійні статuti українських партій, то можна побачити певні відмінності у трактуванні ролі та місця партійного з'їзду у внутрішньопартійній взаємодії. Так, у статуті Політичної партії «Опозиційний блок» визначено, що достатньо присутності більше половини обраних делегатів для того, щоби вважати з'їзд повноважним. Рішення на з'їзді приймаються більшістю голосів присутніх делегатів, окрім тих питань, щодо яких діючим Статутом передбачений інший порядок прийняття рішень [10]. Така ж норма прописана і у статутах Соціалістичної партії України, Народно-демократичної партії та інших.

Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» встановило інші статутні норми для повноважень з'їзду. З'їзд правомірний, якщо у його роботі беруть участь не менше 2/3 обраних делегатів [9].

У статуті партії є норма щодо кооптації керівних органів (введення до їх складу нових членів без проведення додаткових виборів), яка порушує принцип виборності: «У період між з'їздами Політична рада партії, в разі потреби, у межах визначеної з'їздом чисельності Політичної ради може кооптувати до свого складу авторитетних членів партії, а також виводити із складу Політичної ради тих її членів, що не беруть активної участі в роботі або втратили зв'язок з партією» [9].

Не всі політичні партії в Україні відображають у статутах норми діяльності депутатів різних рівнів, а переходячи на роботу до органів державної влади та місцевого самоврядування член партії призупиняє своє членство.

Жорсткі умови внутрішньопартійних відносин диктуються положеннями Всеукраїнського об'єднання «Свобода», що також не сприяє демократизації внутрішньопартійного життя. Зокрема, рішення щодо висування кандидатів приймаються головою партії та керівними структурними підрозділами партії. У партії створено інститут партійного суду. Так, у статуті зазначено, що «Партійний суд ВО «Свобода» є окремою структурою в партії, яка призначена для розгляду скарг, заяв, конфліктних ситуацій внутрішньопартійного характеру. Голову Партійного суду ВО «Свобода» обирає З'їзд ВО «Свобода». Членів ПС ВО «Свобода» обирає З'їзд ВО «Свобода» за поданням Голови ПС ВО «Свобода» [11]. Представлене положення демонструє роль з'їзду партії в прийнятті кадрових рішень.

Статут політичної партії «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка» декларує, що партія діє на засадах добровільності, рівноправності та взаємоповаги її членів, колегіальності керівництва, дотримання внутрішньопартійної дисципліни та демократії, самоврядування, законності і гласності. У пункті 9 статуту партії зазначається, що порядок та процедура висування місцевими партійними організаціями кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, кандидатів на посаду сільських, селищних, міських голів визначається Політичною радою Партії або З'їздом Партії. Вказується, що порядок та процедура затвердження передвиборчих програм кандидатів у депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад, кандидатів на посаду сільських, селищних, міських голів визначається Політичною радою Партії або З'їздом Партії. В цих положеннях містяться важливі положення щодо

демократичного порядку висування кандидатів в депутати від партії з'їздом партії, що дає можливість залучити рядових членів партії до процедури висування кандидатів у депутати [13].

Проте, у статутах політичних партій в Україні недостатньо уваги приділяється механізмам підвищення активності рядових членів партії та їх залучення до процесу прийняття партійних рішень (зокрема, щодо висування кандидатів у депутати). При цьому, організаційні та політичні функції з'їзду партії досить часто дублюються повноваженнями Політичної ради партії та виконкомом, які по суті здійснюють керівництво внутрішньопартійними відносинами.

Однією із головних причин закритості прийняття партійних рішень та непрозорості внутрішньопартійної взаємодії виступає проблеми фінансового забезпечення як поточної діяльності партійних структур так і участі партії у виборчих кампаніях.

На сучасному етапі розвитку політичної системи України відбувається трансформація партійної системи, пов'язана із поверненням до парламентсько-президентської республіки яка, передбачає утворення коаліції у парламенті з метою формування уряду, та зі змінами виборчої системи.

Проте залишається тенденція домінування партій лідерського типу, які ігнорують інтереси певних фінансових та промислових груп. Водночас у цій тенденції є два винятка.

По-перше це Політична партія «Опозиційний блок», що сформована на рештках колись впливової Партії регіонів із втратою «лідера-обличчя» і не спроможністю одному з нових лідерів партії втілювати партійний бренд, запропонувала такий феномен як партійне співголовування.

По-друге з контексту партій лідерського типу вибивається «Українське об'єднання патріотів - Укроб'єднання», яка хоч і має формального лідера, але у суспільній свідомості його імідж не отожднюється з брендом політичної партії. Крім того слід зазначити що нові зміни до редакції статуту політичної партії свідчать про деяку, достатньо виважену, тенденцію до демократизації внутрішньопартійних відносин. Так в статуті політичної партії задля підвищення активності рядових членів партії передбачені засоби заохочення. А також створений механізм, що унеможливорює узурпацію влади в Партії, - так зване «право 1/3». За цими нормами 1/3 організацій нижчого рівня можуть ініціювати питання вотуму

недовіри до керівних осіб організацій вищого рівня, і такі питання повинні бути розглянуті вищим керівним органом такої організації. Це стосується як Голів комітетів первинних осередків, так і Голови Партії. Крім того до регіональної структури партії введено первинні осередки, які створюються в межах вулиць, кварталів, мікрорайонів у містах або в межах села, селища, об'єднаної територіальної громади, міста районного значення. Серед статутних інновацій слід також відзначити розширення прав членів партії щодо можливості впливу на формування виборчого списку партії, що затверджується з'їздом, а також право оскаржувати рішення керівних органів партії. Таким чином рядові члени партії отримують можливість впливати на процес прийняття внутрішньопартійного рішення [8].

У цілому ж більшість політичних партій України характеризуються централізацією партійного управління та обмеженістю внутрішньопартійної демократії.

В електоральний період діяльність політичної партії спрямована на досягнення визначеного результату, що передбачає врахування громадської думки, мотивів голосування виборців.

Одним із головних чинників, здатних забезпечити підтримку виборців, виступає діяльність лідера партії («локомотиву рейтингу», який очолює виборчий список партії).

З одного боку, ідентифікація партії із лідером сприяє позиціонуванню політичної партії у виборчому просторі, раціоналізує вибір громадян, зводячи до параметру оцінки діяльності лідера, спрощує його. З іншого боку, це стимулює створення партій лідерського типу з авторитарною внутрішньою організацією та зосереджує виборчу кампанію партії виключно на особистості лідера та його обіцянках, а не на ідеології та програмових засадах.

До цього слід додати процес розмивання ідеологічної бази, конвергенції ідеологій, що також спричиняє проблеми для демократизації внутрішньопартійної та політичної взаємодії, перетворює навіть ідеологічні партії у «машини для голосування». Внутрішньопартійна боротьба зосереджується не на ідеологічних дискусіях, а на визначенні лідера та утвердженні його впливу, що гальмує об'єднавчі процеси та створення великих загальнонаціональних партій.

Відсутність визначеної ефективної моделі внутрішньопартійної взаємодії призводить до перманентних криз у поштичній партії,

втрати електоральної підтримки та розпаду. Причинами кризових явищ у партійній діяльності стає неспроможність лідера та партійної еліти створити ефективну систему горизонтальних та вертикальних комунікацій, налагодити зв'язок із регіональними та місцевими осередками, залучити їх представників до процесу прийняття партійних рішень, створити механізм залучення нових членів партії та створення умов для оновлення партійної еліти.

Відсутність інститутів внутрішньопартійної демократії призводить до збоїв у роботі системи еволюційної зміни партійного керівництва, а отже й до розвитку політичної партії. В якості приклада можна навести ситуацію із рядом розколів у Політичній партії «Наша Україна», «Партія регіонів» що призвела до занепаду політичної партії.

Політичний процес внутрішньопартійної боротьби ілюструє напруженість відносин у партії, складність процесів демократизації взаємодії між членами політичної партії по горизонталі та вертикалі.

Можна стверджувати, що процес внутрішньопартійної взаємодії характеризується посиленням ролі лідера у формуванні партійної організації, контрольованістю процесів кадрової ротації з боку партійного керівництва, загостренням конфліктів усередині партій у передвиборчий період, коли відбувається розподіл місць у партійних списках та визначення кандидатів у виборчих округах.

У процесі інституціоналізації політична партія проходить цілий ряд внутрішніх трансформацій, пов'язаних з певними втратами політичного ресурсу. Внутрішні конфлікти є критичним моментом функціонування політичної партії, особливо якщо спричинені «кризою зростання». У випадку активного розвитку партії, її успішного результату на виборах, члени партії отримують додаткові стимули та можливості впливати на керівництво партії..

Основними принципами внутрішньопартійної демократії у перехідний період виступають виборність керівних органів, періодична звітність керівництва перед рядовими членами партії, колегіальність у роботі керівних органів, персональна відповідальність кожного члена партії за виконання обов'язків та доручень, верховенство з'їзду партії як вираження волі всієї партії, демократичність на етапі обговорення і дисциплінованість у виконанні

рішень після його прийняття, критика знизу догори, гласність і публічний характер дії [4].

Такі принципи внутрішньопартійної демократії визначають функціональні та інституційні особливості внутрішньопартійної взаємодії у сучасному політичному процесі, права та обов'язки партійних організацій і членів партії, забезпечують існування партії як організованого цілісного політичного механізму.

Важливою складовою внутрішньопартійної взаємодії виступає діяльність партійних лідерів, які часто відіграють визначальну роль у процесі вироблення та реалізації організаційних стратегій політичних партій.

Функціональні особливості діяльності лідера партії полягають у здатності компенсувати низьку ефективність організаційних, кадрових та програмно-цільових ресурсів партії.

Серед проблем реалізації внутрішньопартійного процесу досягнення поставлених цілей шляхом організованої співпраці керівництва та рядових членів (політична воля партії) слід виділити наступні положення.

По-перше, первинні осередки розглядають та оцінюють запропоновані керівництвом партійні документи та стратегії; делегують своїх представників на загальнопартійні з'їзди; вносять пропозиції щодо кандидатів у народні депутати України. Списки кандидатів «пакетно» затверджуються з'їздами партій. Проте процедура формування списків кандидатів у народні депутати України чітко не прописана ні у статутних документах політичних партій, ні на законодавчому рівні. За статутами деяких партій значні повноваження надаються керівним органам. При цьому тільки у деяких випадках передбачається, що керівні органи партій складаються з урахуванням регіонального представництва.

По-друге, партійні лідери прагнуть до консерватизму та посилення своєї влади, зосереджуючи декілька посад у партійному апараті. Часто, після партійного обрання до найвищого партійного органу, представники партійної еліти не відмовляються від попередніх посад в органах нижчого організаційного рівня.

По-третє, партійні лідери прагнуть не допускати рядових членів до прийняття рішень, створюючи ілюзію їхньої участі. Так наприклад у статуті Об'єднання «Самопоміч» усі голови регіональних, місцевих та первинних організацій призначаються

та звільнюється рішенням конференцій відповідного рівня виключно за погодженням з головою партії [12].

Входження рядових членів до партійної верхівки ускладнюється через деякі вагомні чинники: престиж мандата, попередні партійні досягнення, приналежність до певної соціальної групи, рівень представництва, особиста бездоганність, популярність серед народу, показник участі у суспільному житті. Така фільтрація кадрів з боку партійного керівництва сприяє контролюваному та поступовому просуванню нових активістів партії до складу керівництва. До того ж, часто партійна верхівка, користуючись пасивністю рядових членів, дозволяє собі використовувати широкий спектр маніпуляційних технологій, перешкоджає діям внутрішньопартійної опозиції або взагалі забороняє існування останньої.

В останні десятиліття у партійній діяльності виразно проявився ще один важливий тренд. Незалежно від політичної ідеології та внутрішньопартійної структури політичні партії стали робити акцент у своїй діяльності на комунікативні технології впливу на суспільство (політична реклама, пропаганда, політичний РГ<). Поступово ця загальносвітова тенденція поширилась і на Україну, створюючи умови для медіазагди політики, перетворення політики на медіа-процес, появи феноменів «реальної віртуальності» та «віртуальної демократії». Поштічні партії, як і звичайні компанії, які хочуть продати свій товар, проводять партійні заходи як РК-акції. В першу чергу, мова йде про постановку та режисуру партійних з'їздів, які перетворюються на яскраве шоу та демонструються у прямому ефірі. За такої візуальної привабливої обкладинки внутрішньопартійна діяльність еліт та лідерів характеризується закритістю, конфлікти не стають публічними та ігноруються офіційними сайтами та ігтшими медіа-ресурсами партій. Зазвичай, пов'язані з фінтсово-економічними інтересами партійні керівники замовчують суперечки, які відбуваються у внутрішньопартійній взаємодії.

Таким чином, процес формування партійної еліти та лідерів сучасного парламентського типу вимагає створення рівних правових умов для політичної конкуренції, вияву різних групових інтересів на державному рівні. Але формування демократичної моделі внутрішньопартійної взаємодії ускладнюється наступними факторами: обмеження та труднощі у процесі горизонтальної та вертикальної комунікації; відсутність професійного та ефектив-

ного політичного менеджменту; авторитарний стиль партійного лідерства; необмежений термін перебування на своїй посаді лідера та керівництва партії; недостатній рівень політичної активності та політичної участі громадян у міжвиборчий період; тоталітарна ідеологія, яка залишається основою програм та діяльності деяких (як лівих, так і правих) партій.

Бібліографічний список:

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. Із змінами, внесеними Законом України № 2222-IV від 8 грудня 2004 року // Відомості Верховної Ради (ВВР). - 1996. - № 30. - 2005. - № 2.
2. Кормич Л. І. Паритетна демократія як чинник сучасного демократичного розвитку / Л. І. Кормич // Актуальні проблеми політики. - 2004. - № 19. - С. 12-17.
3. Михельс Р. Социология политических партий в условиях демократии [Електронний ресурс] / Р. Михельс // Режим доступу: <http://www.read.virmk.ru/m/Mixels.htm>
4. Пахарев А. Перспективи української багатопартійності у контексті можливих змін в організації влади [Електронний ресурс] / А. Пахарев // Політичний менеджмент. 2003. - № 2. - Режим доступу: <http://www.politik.org.ua/vid/magcontent.php3?m=1&n=16&c=124>
5. Статут Всеукраїнського об'єднання «Батьківщина» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://byut.com.ua/statute.html>
6. Статут Партії «УКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ ПАТРІОТІВ - УКРОП!» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ukrop.com.ua/uk/about/statut>
7. Статут Партії регіонів [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.partyofregions.org.ua/meet/Statute/>
8. Статут Політична партія «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://klichko.org/about/statut/>
9. Статут політичної партії «Народний союз «Наша Україна» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://razom.uz.ua/statut/>
10. Статут політичної партії «Об'єднання «Самопоміч» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://samopomich.ua/>
11. Статут Політичної партії «Опозиційний блок» [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://opposition.org.ua/>
12. Шведа Ю.Р. Теорія політичних партій і партійних систем / Ю. Шведа.- Львів, ЦПД. - 2002. - 528 с.

В статті розглядається актуальний питання політичної науки - дослідження причин труднощів в процесі демократизації внутріпартійної взаємодії в Україні. Проаналізована

специфика внутривластной взаимодействия в современном политическом процессе в Украине. Определено, что внутривластные отношения выступают важным фактором демократизации политической системы.

In the article the actual questions of political science - the study of the causes of difficulties in the process of democratization of internal cooperation in Ukraine. Specificity of internal interaction in modern political process in Ukraine. Determined that the intra-party relations is an important factor in the democratization of the political system.

Стаття надійшла до редколегії 07.09.2016

УДК 327.5

**Максимець В. Є., Національний університет
«Львівська політехніка»**

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ СЛОВАЦЬКОЇ РЕСПУБЛІКИ

Проаналізовано трансформацію зовнішньої політики Словачької Республіки та визначено, що процес становлення та розвитку Словачької Республіки як незалежної держави та самостійного суб'єкта міжнародної взаємодії відбувався в умовах істотних змін як на регіональному, так і на міжнародному рівнях. Основними проблемами становлення її зовнішньої політики на перших етапах розвитку були: відсутність відповідного досвіду, брак кваліфікованих кадрів, наявність певного авторитаризму в управлінні, особливо з боку прем'єра В. Мечяра та адекватної оцінки геополітичного розташування країни. Все це призвело до того, що західний вектор зовнішньої політики став не визначальним, а лише альтернативним. Проте ситуація змінилася з приходом до влади прозахідних сил, зокрема М. Дзурінди, який скерував курс Словачької Республіки в бік інтеграції та багатосторонньої дипломатії.

Проблематика розвитку міжнародних відносин країн Центрально-Східної Європи у посткомуністичний період висвітлюється у багатьох наукових працях, виданнях, монографіях. Специфікою Словаччини є те, що більшість публікацій виконуються експертами незалежних дослідницьких центрів та неурядових організацій Словачької Республіки. Серед словашких вчених, політиків та